

**Werner Bellon
Ruben Appermont**

CURSUS MUZIEKTHEORIE

**Kunsthumaniora Brussel
Chrysantenstraat 26
1020 Brussel**

Voorwoord

Zoals wiskunde geen doel op zich hoeft te zijn, geldt dat ook voor muziektheorie. Grosso modo kunnen we stellen dat de gehele muziekgeschiedenis vanaf de Barok schatplichtig is aan deze schrijfwijze. Uiteraard zal iedere stijlperiode zijn eigen accenten leggen. Hoe recenter de geschiedenis, des te vrijer deze theorie wordt gebruikt. Toch geldt deze schriftuur, voor welke stijl ook, nog steeds als basis voor een gedegen vorm van compositie of arrangement. Deze harmonieleer kan op zichzelf bestaan, zo verwijs ik graag naar de koralen van J.S. Bach. Maar er is meer dan dat. Deze cursus heeft niet de intentie de leerling met een oubollige muziekschriftuur op te zadelen, maar juist wel een springplank aan te reiken naar andere schrijfwijzen, of dit nu hedendaags klassieke muziek is, pop, jazz of wat dan ook. Feit is dat elk muziekgenre zijn eigen regels heeft. Bijgevolg kan men makkelijker deze verworven inzichten overplaatsen naar andere genres.

Deze cursus wil de leerling

- inzicht en structuur bijbrengen in de harmonie om zo een partituur te kunnen analyseren en te doorgronden. Dit resulteert sowieso in een diepgaandere uitvoering bij het bespelen van het instrument.
- zelfstandig een eenvoudige begeleiding leren schrijven en uitvoeren.
- in staat stellen om in het laatste jaar zelf een arrangement te schrijven voor een kleine bezetting of het voltallige orkest.

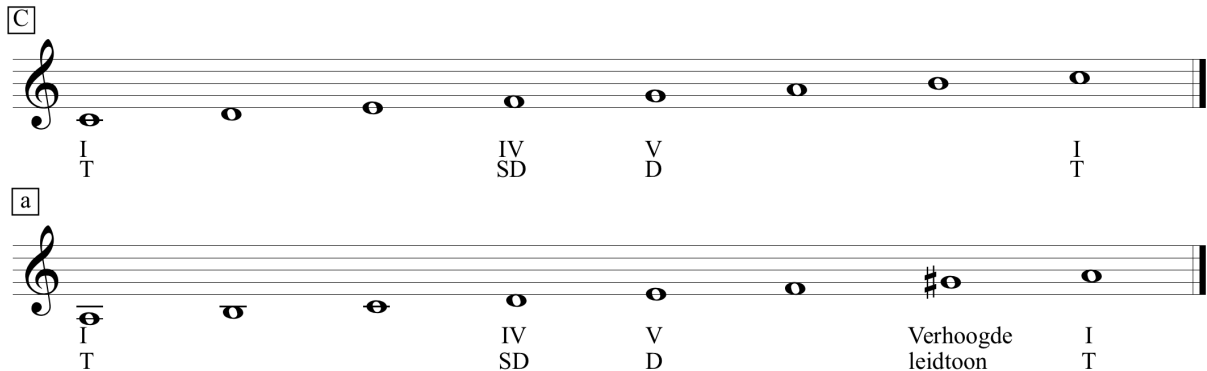
Conclusie: Muziektheorie is dus niet louter een theoretisch vak. Het is veeleer een hulpmiddel om met een aantal eenvoudige regels, inzichten en technieken tot een realisatie te komen die altijd goed klinkt. Dat kan een (piano-)begeleiding, een arrangement, een compositie of iets anders zijn.

Deze cursus is grotendeels gebaseerd op het boek “Functionele Harmonie” van Emmanuel Geeurickx. Zo volgt deze cursus dezelfde volgorde van de basisregels, akkoordverbindingen en oefeningen. De oefeningen van Geeurickx en Challan bieden een waardevolle aanvulling op deze cursus.

HOOFDSTUK I: Basisprincipes

1. Inleidende begrippen:

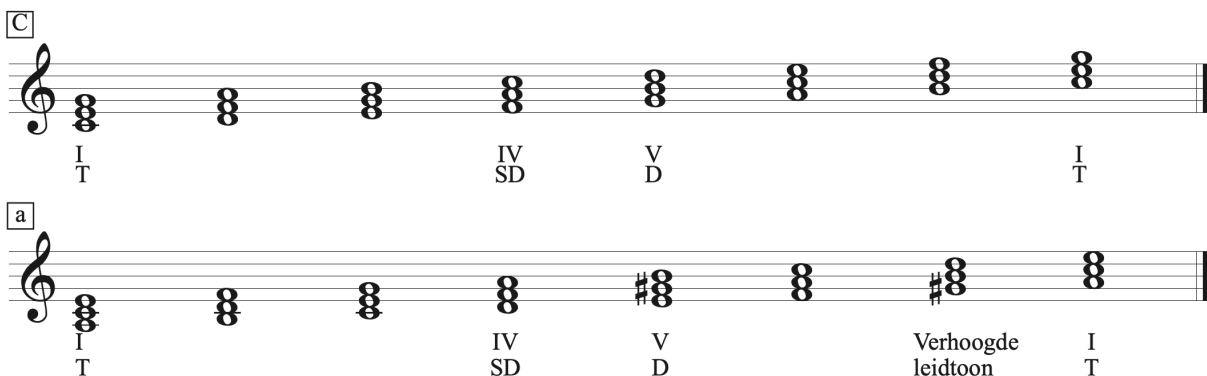
- Slechts **2 toongeslachten** worden er gebruikt:
 de grote tertstoonladder (**majeur**)
 de harmonisch kleine tertstoonladder (**mineur**)

- In het begin werken we enkel met de akkoorden op de **tonale graden**, dus deze op I, IV en V. Deze akkoorden noemen we de **hoofdakkoorden**.
  - De 1ste graad is de **TONICA** (T)
  - De IV^{de} graad is de **SUBDOMINANT** (SD)
  - De V^{de} graad is de **DOMINANT** (D)

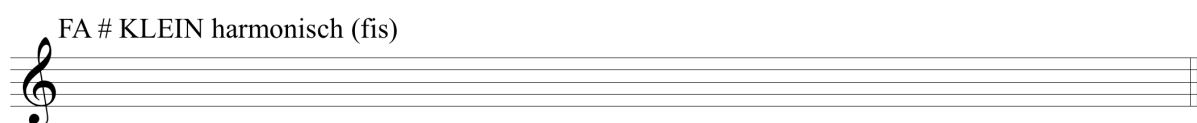
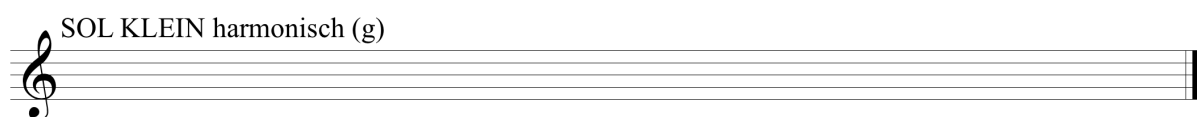
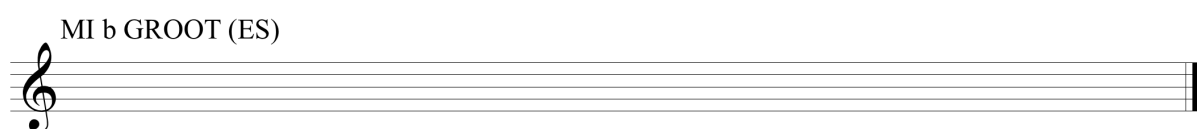
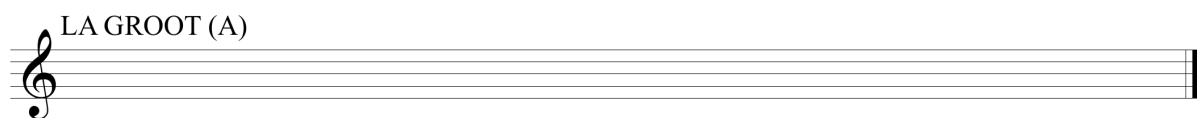
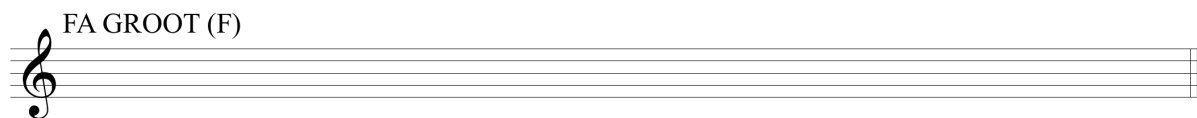
In de KTT wordt de terts van de V^{de} graad steeds verhoogd o.w.v. de leidtoonfunctie

- Een akkoord bestaat uit een opeenstapeling van 2 tertsen boven op de basnoot.
 Vb. Het akkoord van do: do – mi – sol.

TAAK:

Schrijf de voortekening, toonladder, akkoorden op iedere toontrap en duid de hoofdgraden aan.

PRAKTIJK:

Een harmonieoefening realiseert men steeds op 2 notenbalken:

- De bovenste in solsleutel voor sopraan en alt.
- De onderste in fasleutel voor tenor en bas.
- De sopraan en tenor steeds met stokje omhoog, de alt en bas steeds met stokje omlaag.

Begrenzing van de stemmen (tessituur)

- **Verdubbeling**

Een akkoord heeft slechts 3 noten maar moet vierstemmig klinken. Verdubbel daarom steeds de grondnoot of per uitzondering een andere tonale noot (I, IV, V). Verdubbel **nooit** de leidtoon (VII).

Twee stemmen die dezelfde noot nemen, is ook een verdubbeling (unisono).

- **Afstand**

Enkel tussen bas en tenor mag er meer dan een octaaf afstand zijn. Tussen alle andere opeenvolgende stemmen (SAT*) mag maximum een octaaf zitten.

- **Stemkruising**

Stemkruising is niet toegelaten. Bijvoorbeeld de tenor die hoger ligt dan de alt of de sopraan die lager komt dan de alt.

- **Sprongen**

Schrijf in een stem: geen septiemsprong of een sprong groter dan een octaaf en geen vergrote en verkleinde sprongen.

* SAT = Sopraan, Alt en Tenor

- **Stemovertreffing**

Wanneer in het tweede akkoord de onderstem hoger komt dan de bovenstem in het eerste akkoord spreken we van stemovertreffing; dit is verboden. Tussen tenor en bas is dit wel toegelaten.

- **Syncope**

Een syncope begint op een lichte tel en duurt verder op een zware tel. De gesyncopeerde noot mag nooit langer duren dan de noot aan wie ze gekoppeld is.

TE KENNEN:

- De grote tertstoonladders en de harmonische kleine tertstoonladders.
- De toonaarden en hun respectievelijke voortekening.
- De toonsafstanden

2. Soorten liggingen:

De ligging wordt bepaald door de afstand tussen de drie bovenstemmen. Bij het bepalen van de soort ligging, telt de bas niet mee. Er zijn 2 soorten liggingen:

- **Enge ligging:**

De drie bovenstemmen laten tussen elkaar geen ruimte voor een noot die deel uitmaakt van dit akkoord.

- **Wijde ligging:**

De drie bovenstemmen laten tussen elkaar steeds ruimte voor 1 akkoordnoot die in dit akkoord voorkomt.

Enge liggingen

Wijde liggingen

TAAK:

Bepaal de toonaard en schrijf op elke basnoot een akkoord in de opgegeven ligging.

Toonaard: .....

E3 E5 E8 W3 W5 W8 E8 E5 E3

W8 W5 W3 E5 E8 E3 W3 W8 W5

Toonaard: .....

E3 W5 E8 W3 E5 W8 E3 W5 E8

W3 E5 W8 W3 E5 W8 E3 W5 E8

TAAK:

Bepaal de toonaard en schrijf op elke basnoot een akkoord in de opgegeven ligging.

Toonaard: .....

E3 W5 E8 W3 E5 W8 E3 W5 E8

W3 E5 W8 W3 E5 W8 E3 W5 E8

Toonaard: .....

E3 W5 E8 W3 E5 W8 E3 W5 E8

W3 E5 W8 W3 E5 W8 E3 W5 E8